

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

پایان نامه جهت اخذ مدرک کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه ریزی
روستایی

عنوان:

بررسی مسائل توسعه کشاورزی

مطالعه موردی : دهستان پاسخن شهرستان داراب

استاد راهنما:

حمید شایان

استاد مشاور:

سید رضا حسین زاده

نگارش :

مصطفی امیری

تابستان ۸۸

تقدیر و تشکر

با حمد و سپاس بیکران خالق هستی

وظیفه خود می دانم تشکر و قدردانی خالصانه ام را به پاس همه چیز تقدیم جناب آقای دکتر حمید شایان استاد راهنمای محترم که به حق به خاطر راهنمایی‌های ارزنده شان زحمات فراوانی را متحمل شده اند و همواره برای من الگوی علمی و اخلاقی بوده اند بنمایم.

از جناب آقای دکتر سید رضا حسین زاده استاد مشاور محترم به پاس راهنمایی‌های ارزنده شان تشکر و قدردانی می نمایم.

بسمه تعالی
مشخصات رساله/پایان نامه تحصیلی دانشجویان
دانشگاه فردوسی مشهد

عنوان رساله/پایان نامه: بررسی مسایل توسعه کشاورزی (نمونه موردی: دهستان پاسخن، شهرستان داراب)

چکیده رساله/پایان نامه :

با توجه به اهمیت بخش کشاورزی در ایجاد اشتغال، تامین غذا، مواد اولیه بسیاری از صنایع، درآمدزایی و تثبیت جمعیت از یک طرف و رابطه آن با بنیان های محیط زیست، آب، خاک و منابع طبیعی از سوی دیگر، شناسایی مسائل توسعه آن از ضرورتی انکار ناپذیر برخوردار است. در این پژوهش از روشهای توصیفی - تحلیلی و همبستگی (دو متغییره پیرسون و آزمون T) استفاده شده است. روشهای جمع آوری اطلاعات از طریق مطالعات کتابخانه ای و میدانی بوده است. از جامعه آماری شامل ۱۳۵۵ کشاورز با استفاده از فرمول کوچران، حجم نمونه ای برابر با ۲۹۹ نفر انتخاب شد. در دهستان پاسخن با وجود اشتغال ۴۹ درصدی در بخش کشاورزی، به دلیل وجود برخی مشکلات سازمانی، طبیعی و مدیریتی از ظرفیتهای کشاورزی آن به درستی استفاده نشده است. برای مثال کشاورزی نتوانسته است در ایجاد اشتغال کمی - کیفی در حد مطلوب عمل کند. وجود مشکلات سازمانی و مدیریتی باعث افول کارایی کشاورزی و به هدر رفتن منابع کشاورزی دهستان شده است .

کلید واژه:

۱. توسعه
۲. مسائل کشاورزی
۳. اشتغال
۴. دهستان پاسخن

امضای استاد راهنما:

تاریخ:

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار
فصل اول: کلیات تحقیق	
۴	۱-۱ بیان مساله تحقیق
۵	۲-۱ سوالات تحقیق
۵	۳-۱ ارائه فرضیه ها
۶	۴-۱ هدفها
۶	۵-۱ ضرورت انجام تحقیق
۶	۶-۱ پیشینه موضوع تحقیق
۸	۷-۱ اهمیت تحقیق
۱۰	۸-۱ روش تحقیق
۱۰	۹-۱ جامعه آماری و حجم نمونه
۱۲	۱۰-۱ مواد و مدل تحقیق
۱۴	۱۱-۱ محدودیتها و مشکلات تحقیق
فصل دوم: مباحث نظری	
۱۶	۱-۲ مقدمه
۱۷	۲-۲ توسعه
۱۹	۳-۲ توسعه پایدار
۱۹	۴-۲ توسعه روستایی
۲۲	۵-۲ نیاز به توسعه روستایی و ضرورت آن
۲۳	۶-۲ توسعه کشاورزی
۲۶	۷-۲ نقش کشاورزی در توسعه روستایی
۲۸	۸-۲ مفاهیم و تعاریف توسعه کشاورزی

فصل سوم: ویژگیها و تنگناهای طبیعی

- ۳-۱ موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه ۳۲
- ۳-۲ توپوگرافی دهستان ۳۵
- ۳-۳ زمین شناسی شهرستان ۳۶
- ۳-۳-۱ گنبدهای نمکی ۳۷
- ۳-۳-۲ گروه بنگستان ۳۸
- ۳-۳-۳ سری رادیولاریت ها ۳۸
- ۳-۳-۴ سازند تاربور ۳۸
- ۳-۳-۵ سازند ساچون ۳۹
- ۳-۳-۶ سازند جهرم ۳۹
- ۳-۳-۷ سازند رازک ۳۹
- ۳-۳-۸ سازند آغاچاری ۴۰
- ۳-۳-۹ سازند بختیاری ۴۰
- ۳-۴ زمین شناسی دهستان ۴۱
- ۳-۵ عوامل زمین شناسی موثر در تغذیه یا تخریب منابع آب ۴۱
- ۳-۶ اقلیم ۴۲
- ۳-۷ دما ۴۴
- ۳-۸ رطوبت ۴۵
- ۳-۹ بارش ۴۵
- ۳-۱۰ منابع آب ۴۸
- ۳-۱۱ پتانسیل آبی پلایای داراب ۵۱
- ۳-۱۲ خاک ۵۴
- ۳-۱۳ پوشش گیاهی ۵۶

فصل چهارم: ویژگیهای انسانی

- ۴-۱ مقدمه ۵۹
- ۴-۲ جمعیت شهرستان و تغییرات آن ۵۹
- ۴-۳ ترکیب جنسی جمعیت ۶۳
- ۴-۴ ترکیب سنی جمعیت ۶۴

۶۵.....	۵-۴ میزان سواد
۶۷.....	۶-۴ تراکم جمعیت
۶۹.....	۷-۴ فعالیت و اشتغال

فصل پنجم: کشاورزی و توانهای آن در دهستان پاسخن

۷۸.....	۱-۵ مقدمه
۷۹.....	۲-۵ توزیع اراضی کشاورزی و سطح زیر کشت
۸۲.....	۳-۵ میزان سواد بهره برداران
۸۳.....	۴-۵ الگوی فضایی کشت
۸۴.....	۵-۵ زراعت
۹۰.....	۶-۵ باغداری
۹۴.....	۷-۵ سطح زیر کشت و راندمان محصولات کشت شده در دهستان
۹۵.....	۸-۵ برآورد درآمد و هزینه محصولات

فصل ششم: مسائل کشاورزی دهستان

۹۹.....	۱-۶ مقدمه
۹۹.....	۲-۶ مشکلات طبیعی
۱۰۲.....	۳-۶ مشکلات ساختاری
۱۰۲.....	۴-۶ مشکلات سازمانی، حقوقی و ضعف مدیریت در سطح کلان
۱۱۷.....	۵-۶ مشکلات مدیریتی در سطح مزرعه
۱۲۱.....	۶-۶ اولویت بندی مشکلات کشاورزی از دیدگاه کشاورزان دهستان

فصل هفتم: آزمون فرضیه ها، نتیجه گیری و پیشنهادات

۱۲۳.....	۱-۷ فرضیه اول
۱۲۴.....	۲-۷ فرضیه دوم
۱۲۵.....	۳-۷ نتایج فرضیات
۱۲۵.....	۴-۷ نتیجه گیری
۱۲۸.....	۵-۷ ارائه پیشنهادات

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۱۱.....	جدول (۱-۱) جامعه آماری و حجم نمونه تحقیق
۱۲.....	جدول (۲-۱) ابعاد، متغیرها و شاخصهای تحقیق
۳۴.....	جدول (۱-۳) تقسیمات سیاسی شهرستان داراب و مقایسه آن با استان
۳۴.....	جدول (۲-۳) تقسیمات سیاسی شهرستان به تفکیک بخش، دهستان و روستا
۴۶.....	جدول (۳-۳) حداقل و حداکثر متوسط بارش سالانه شهرستان داراب
۴۹.....	جدول (۴-۳) تعداد چاههای آب
۶۰.....	جدول (۱-۴) تعداد و درصد جمعیت به تفکیک شهرستان، بخش، دهستان و روستا
۶۱.....	جدول (۲-۴) رشد جمعیت شهرستان، دهستان و روستاها
۶۲.....	جدول (۳-۴) برآورد موازنه مهاجرت دهستان به تفکیک روستا
۶۴.....	جدول (۴-۴) تعداد جمعیت بر حسب جنس
۶۶.....	جدول (۵-۴) جمعیت بالای ۶ سال و وضعیت سواد در شهرستان داراب ۱۳۸۵
۶۷.....	جدول (۶-۴) درصد باسوادی در شهرستان، بخش و دهستان پاسخن
۶۸.....	جدول (۷-۴) جمعیت، مساحت اراضی زراعی و باغی، تراکم بیولوژیک و تراکم آبی
۷۰.....	جدول (۸-۴) جمعیت فعال، شاغل و نرخ بیکاری شهرستان و دهستان
۷۳.....	جدول (۹-۴) میزان رضایت از باغداری
۷۳.....	جدول (۱۰-۴) میزان رضایت از زراعت
۷۴.....	جدول (۱۱-۴) میزان رضایت از قیمت فروش محصولات
۷۴.....	جدول (۱۲-۴) میزان رضایت از شغل کشاورزی
۷۵.....	جدول (۱۳-۴) نتایج آزمون میزان ضایت از شغل کشاورزی
۷۶.....	جدول (۱۴-۴) میزان رضایت از شغل کشاورزی به تفکیک روستا
۸۱.....	جدول (۱-۵) سرانه اراضی کشاورزی بهره‌برداران
۸۲.....	جدول (۲-۵) تعداد بهره‌برداران دهستان و روستاها و سرانه اراضی هر بهره‌بردار
۸۳.....	جدول (۳-۵) تعداد بهره‌برداران، تعداد و درصد باسوادان به تفکیک میزان تحصیلات
۸۵.....	جدول (۴-۵) سطح زیر کشت محصولات زراعی دهستان
۸۶.....	جدول (۵-۵) تعداد بهره‌برداران دارای زمین زراعی و سرانه بهره‌برداری

- جدول (۵-۶) مقایسه راندمان محصولات دهستان با سطوح بالاتر ۸۹
- جدول (۵-۷) تعداد بهره‌برداران دارای باغ، متوسط اندازه بهره‌برداری‌ها ۹۲
- جدول (۵-۸) سطح زیرکشت مهمترین محصولات باغی دهستان ۹۲
- جدول (۵-۹) سطح زیر کشت، راندمان و مزیت نسبی محصولات ۹۴
- جدول (۵-۱۰) تولید کل و درآمد ناخالص محصولات ۹۵
- جدول (۵-۱۱) میزان هزینه محصولات و درآمد خالص محصولات ۹۶
- جدول (۵-۱۲) درآمد حاصل از هر متر مکعب آب ۹۷
- جدول (۶-۱) درصد سرمازدگی محصولات به تفکیک روستا ۱۰۱
- جدول (۶-۲) میزان رضایتمندی از زمان دریافت وام ۱۰۴
- جدول (۶-۳) میزان رضایتمندی از مقدار وام ۱۰۴
- جدول (۶-۴) میزان رضایتمندی از میزان سود وام ۱۰۵
- جدول (۶-۵) میزان رضایتمندی از زمان باز پرداخت وام ۱۰۵
- جدول (۶-۶) میزان رضایتمندی از وام ۱۰۶
- جدول (۶-۷) نتایج آزمون رضایت از وام ۱۰۷
- جدول (۶-۸) نحوه فروش محصولات ۱۱۲
- جدول (۶-۹) میزان رضایت از تعاونیها ۱۱۴
- جدول (۶-۱۰) میزان رضایت از مسئولین جهاد کشاورزی ۱۱۵
- جدول (۶-۱۱) میزان رضایت از تعاونیها، وام و مسئولین جهاد در روستاهای دهستان ۱۱۶
- جدول (۶-۱۲) میزان رضایت از تعاونیها و مسئولین جهاد کشاورزی ۱۱۶
- جدول (۶-۱۳) نتایج آزمون تک نمونه ای رضایت از تعاونیها و جهاد کشاورزی ۱۱۷
- جدول (۶-۱۴) مقایسه میانگین سواد با میزان مشاوره با متخصصان کشاورزی ۱۱۹
- جدول (۶-۱۵) نتایج آزمون سطح سواد با میزان مشاوره ۱۲۰
- جدول (۶-۱۶) مقایسه میانگین سن با میزان مشاوره ۱۲۰
- جدول (۶-۱۷) نتایج آزمون مقایسه سن با میزان مشاوره ۱۲۰
- جدول (۶-۱۸) اولویت بندی مشکلات کشاورزی دهستان از دیدگاه کشاورزان ۱۲۱

صفحه	فهرست نمودارها
۵۹.....	نمودار ۱-۳ توزیع میانگین بارش سالانه.....
۶۰.....	نمودار ۲-۳ متوسط بارش سالانه بر حسب سال زراعی (۷۵-۷۴ تا ۸۸-۸۷).....
۸۴.....	نمودار ۱-۴ درصد اشتغال در بخش‌های اقتصادی شهرستان ۱۳۸۵.....
۸۵.....	نمودار ۲-۴ درصد اشتغال در بخش‌های اقتصادی در مناطق روستایی ۱۳۸۵.....

صفحه	فهرست نقشه‌ها
۴۵.....	نقشه ۱-۳ موقعیت منطقه مورد مطالعه.....
۴۷.....	نقشه ۲-۳ توزیع فضایی روستاهای دهستان پاسخن.....
۹۴.....	نقشه ۳-۳ کاربری اراضی دهستان.....

صفحه	فهرست مدلها
۲۴.....	۱-۱ مشکلات کشاورزی دهستان.....

پیشگفتار

کشاورزی مهم‌ترین فعالیت اقتصادی در جهان است و یک سوم خشکی‌های روی زمین را در برمی‌گیرد و ۴۵ درصد جمعیت شاغل را به کارگرفته است. در بسیاری از کشورهای در حال توسعه بیش از نیمی از جمعیت برای بقای خویش به کشاورزی وابسته‌اند و کشاورزی بیش‌ترین سهم از درآمد ملی را شامل می‌شود (دیوید گریگ، ۱۳۸۲: ۱).

توسعه کشاورزی، همانند واژه توسعه در گذر زمان دچار تحول بنیادین شده است. به طوری‌که امروزه از آن به عنوان توسعه پایدار یاد می‌شود (رکن الدین افتخاری، ۱۳۸۲: ۹).

اهمیت بخش کشاورزی در سیاست اقتصادی دولت و محل قرارگرفتن این بخش مهم از یک طرف و روند افزایش جمعیت و عدم تناسب آن با رشد تولیدات مواد غذایی از طرف دیگر و رسیدن به مرحله خودکفایی محصولات کشاورزی، خصوصا محصولات استراتژیک در جهت قطع وابستگی اقتصادی و سیاسی به کشورهای بیگانه بررسی و تحقیق در زمینه رفع مشکلات و نارسائی‌های این بخش را ایجاب نموده و مسئولیت بزرگی را بر دوش فرد فرد آنهایی که به خوبی در این زمینه دست اندر کار هستند می‌گذارد. بدیهی است که بدون شناخت خصوصیات کشاورزی و اطلاع از استعدادهای بالقوه مناطق مختلف کشور و عدم آگاهی به تنگناها و نارسائی‌های موجود در این زمینه و دستیابی به اطلاعات مورد لزوم به منظور برنامه ریزی در تهیه طرحهای مناسب و مفید برای نیل به اهداف یاد شده مقدور نخواهد بود (جهاد کشاورزی شهرستان داراب، ۱۳۸۶: ۲).

در شهرستان داراب اراضی وسیع و حاصل‌خیز و شرایط مطلوب و متنوعی به منظور تولید انواع محصولات موجود می‌باشد. فعالیت عمده ساکنین شهرستان کشاورزی است یا به نوعی به کشاورزی مربوط می‌شود. می‌توان گفت که حدود ۳۶ درصد از شاغلین شهرستان و ۴۹ درصد شاغلین دهستان پاسخن در بخش کشاورزی فعالیت دارند، بنابراین داراب یک منطقه نسبتا کشاورزی است. با توجه به روند افزایش جمعیت شهرستان، جوانی جمعیت و نیاز آن به اشتغال

مولد، کشاورزی شهرستان توانایی جذب این نیروی جوان را در زیر بخشهای مختلف خود را
داراست.

بدیهی است که بدون شناخت خصوصیات کشاورزی و طبیعی و اطلاع از استعدادهای بالقوه
شهرستان و عدم آگاهی به تنگناها و نارسائیهای موجود در این زمینه، دستیابی به اطلاعات مورد
لزوم به منظور برنامه‌ریزی در تهیه طرح‌های مناسب و مفید برای نیل به اهداف یاد شده مقدور
نخواهد بود.

فصل اول:

کلیات تحقیق

۱-۱. بیان مسأله تحقیق

بخش کشاورزی یکی از بخش‌های مهم اقتصاد کشور است که اساس آن بر زراعت، باغداری، دامداری، زنبورداری و پرورش ماهی می‌باشد. کشاورزی و فعالیت‌های وابسته به آن، به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه از جهات گوناگون حائز اهمیت است، تامین مواد غذایی به عنوان اصلی‌ترین نیاز یک کشور، تهیه مواد خام صنایع مختلف، ایجاد اشتغال برای جامعه و کشورهای پیوسته جمعیت آنها رو به افزایش است، حفظ استقلال اقتصادی، سیاسی و اجتماعی از پیامدهای مثبت برنامه‌ریزی در بخش کشاورزی است (نارنج منصوری، ۱۳۸۵: ۲).

با توجه به اهمیت بخش کشاورزی در ایجاد اشتغال، تامین غذا و مواد اولیه بسیاری از صنایع، درآمد زایی، تثبیت جمعیت و به تبع آن کنترل مهاجرت‌های روستایی از یک طرف و رابطه آن با بنیان‌های محیط زیست، آب، خاک و منابع طبیعی، از سوی دیگر شناسایی مسائل توسعه آن در جای جای کشور از ضرورتی انکار ناپذیر برخوردار است. در این میان علم جغرافیا و شاخه روستایی آن با توجه به ماهیت سیستمی آن می‌تواند نقش موثری را ایفا نماید.

شهرستان داراب یکی از قطب‌های کشاورزی استان فارس می‌باشد که در جنوب شرقی این استان واقع شده است. این شهرستان با توجه به وسعت اراضی حاصلخیز و شرایط مطلوب و متنوع آب و هوایی، از جایگاه ویژه‌ای در سطح استان و کشور برخوردار می‌باشد.

دهستان مورد مطالعه (پاسخن) یکی از دهستان‌های غربی شهرستان می‌باشد که با توجه به آمار نامه کشاورزی سال ۱۳۸۲، ۴۹ درصد از جمعیت آن وابسته به کشاورزی (زراعت و باغداری) بوده‌اند و از طریق زراعت و باغداری گذران زندگی می‌کنند. منطقه مورد مطالعه به دلیل دشتی بودن، برخورداری از زمین‌های مرغوب، منابع آب نسبتاً غنی، موقعیت جغرافیایی مناسب و جمعیت جوان از پتانسیل بالایی در زمینه کشاورزی برخوردار است. اما به دلیل وجود برخی از مشکلات مانند عدم مدیریت کارآمد، مشکلات سازمانی و برخی مشکلات طبیعی به وجود آمده (بحران آب و سرمازدگی)، تاکنون نتوانسته است به جایگاه واقعی خود در زمینه کشاورزی

مانند ایجاد اشتغال از نظر کمیت و کیفیت و تبدیل دهستان به منطقه نمونه کشاورزی حداقل در سطح شهرستان دست یابد و توان‌های بالقوه خود را بالفعل نماید. متأسفانه شیوه‌های استفاده فعلی از منابع آب و خاک، کشاورزی منطقه را به سمتی سوق می‌دهد که آینده آن را با مشکل مواجه خواهد ساخت و روند فعلی مغایر با توسعه پایدار کشاورزی می‌باشد. بنابراین شناسایی توان‌مندی‌ها و چالش‌های توسعه کشاورزی (زراعت و باغداری) دهستان از اولویت تحقیقاتی ویژه ای برخوردار است در این پایان‌نامه سعی خواهد شد که به بررسی آنها پرداخته شود.

با شناخت توان‌ها و تنگناهای منطقه در زمینه زراعت و باغداری راه برای استفاده بهینه از این توان‌ها هموار خواهد شد و قدم کوچکی در راستای توسعه کشور برداشته خواهد شد.

۲-۱. سوالات تحقیق

- ۱- آیا توانمندی‌های فعلی کشاورزی توانسته است باعث ایجاد اشتغال رضایت‌مند گردد؟
- ۲- مهم‌ترین مسائل و موانع توسعه کشاورزی منطقه کدامند؟
- ۳- راهبردهای توسعه کشاورزی منطقه کدامند؟

۳-۱. ارائه فرضیه‌ها

با توجه به موضوع تحقیق فرضیات زیر مد نظر می‌باشد:

- ۱- به نظر می‌رسد با توجه به توانمندی‌های کشاورزی منطقه، شیوه‌های فعلی استفاده از آنها نتوانسته است باعث ایجاد اشتغال رضایت‌مند گردد.
- ۲- به نظر می‌رسد مهم‌ترین مسائل توسعه کشاورزی منطقه در زمینه چگونگی بهره‌وری عوامل تولید (بویژه آب، زمین و سرمایه) تحت تاثیر ضعف مدیریت باشد.

۱-۴. هدف‌ها

۱- شناسایی توان‌مندی‌های فعلی زراعت و باغداری منطقه در رابطه با ایجاد اشتغال ، درآمد و تثبیت جمعیت.

۲- شناسایی چالش‌های فرا روی توسعه زراعت و باغداری در منطقه.

۳- ارائه راهبردهای مناسب توسعه زراعت و باغداری در منطقه.

۱-۵. ضرورت انجام تحقیق:

۱- غالب بودن فعالیت کشاورزی (زراعت و باغداری) و نبود فعالیت صنعتی در منطقه.

۲- توان‌های بالای منطقه در زمینه کشاورزی (زراعت و باغداری) از نظر اشتغال و درآمد.

۳- تخریب منابع آب و خاک منطقه بر اثر بهره‌برداری بی‌رویه و روش‌های غلط کشاورزی.

۴- بومی بودن و علاقه به مسائل کشاورزی.

۵- لزوم انجام مطالعات محلی در زمینه توسعه روستایی و کشاورزی که در نهایت منجر به توسعه ملی خواهد شد.

۱-۶. پیشینه‌ی موضوع تحقیق:

کشاورزی یکی از موضوعاتی است که مسئله ارتباط آن با توسعه همواره مورد توجه اقتصاددانان و جغرافی‌دانان قرار داشته است. با وجود ارتباط این موضوع با توسعه روستایی در ایران کمتر مورد توجه قرار گرفته است. در دهه ۱۹۶۰ و پس از آن توسعه کشاورزی به عنوان مهم‌ترین عامل توسعه روستایی مورد توجه خاص قرار گرفت و در دهه‌های اخیر علی‌رغم تغییرات قابل توجه در زمینه مطالعات کشاورزی و توسعه آن ، این موضوع همچنان در مطالعات توسعه از اهمیت اساسی برخوردار است (فخاران، ۱۳۸۲: ۵).

از مطالعات انجام شده در زمینه کشاورزی منطقه می‌توان به طرح جامع شهرستان داراب اشاره کرد که در آن مشکلات و تنگناهای اساسی بخش کشاورزی شهرستان چنین بیان شده است: ۱- بروز بحران خشک‌سالی سال‌های اخیر ۲- کمبود نهاده‌های کشاورزی ۳- عدم قیمت خرید تضمینی مناسب ۴- کمبود ظرفیت سیلوی داراب و کمبود انبارهای موقت در مناطق مختلف شهرستان ۵- نیاز اساسی منطقه به اجرای پروژه‌های زیر بنایی آب و خاک ۶- کمبود شدید کمباین و تراکتورهای فوق سنگین ۷- عدم همکاری مناسب از بانک‌های تجاری ۸- عدم وجود صنایع تبدیلی و جانبی در زمینه‌های کشاورزی ۹- استقبال ناکافی کشاورزان از بیمه محصولات و غیر قابل بیمه بودن برخی از فرآورده‌ها نظیر گل سرخ ۱۰- کمبود سیستم‌های آبیاری تحت فشار مزارع ۱۱- نبود سردخانه ۱۲- کمبود مراکز قرنطینه‌ای جهت جلوگیری از ورود محصولات آلوده شهرستان‌های مجاور ۱۳- نبود آزمایشگاه مجهز آب و خاک. از دیگر طرح‌های انجام شده در زمینه کشاورزی دهستان می‌توان به طرح‌های هادی اشاره کرد که برای بعضی از روستاهای دهستان مانند: رشیدآباد، منصورآباد، حسین آباد اجرا شده است. در طرح هادی روستای منصور آباد ضعف‌های کشاورزی روستا این‌گونه بیان شده است: ۱- کمبود منابع آب و ریزش‌های جوی ۲- متغیر بودن سطح آب‌های زیر زمینی و آب قنات در طول سال و سال‌های متوالی ۳- شیب تند زمین و به تبع آن کوچک بودن قطعات زمین ۴- عدم استفاده و برخورداری از ماشین‌آلات کشاورزی. در طرح هادی روستای رشید آباد نیز مجری طرح به دلیل نزدیکی دو روستا به هم همان نقاط ضعف روستای منصور آباد را عیناً تکرار کرده است.

از تحقیقات دانشگاهی صورت گرفته در دانشگاه فردوسی می‌توان به پایان‌نامه‌های زیر اشاره کرد:

سیدغلامرضا موسوی در سال ۱۳۸۴ در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود تحت عنوان "امکان سنجی کشاورزی دهستان سجاس رود، مهمترین مسائل و مشکلات این دهستان را قطعه قطعه

بودن اراضی کشاورزی، کمبود آب به دلیل شیوه های سنتی آبیاری و انتقال آب، کاشت محصولات کم بازده از لحاظ اقتصادی، محدودیت های اقلیمی رواج الگوی تک کشتی و بیکار ماندن فصلی کشاورزان، عدم تلفیق کشاورزی یا تولید محصولات با صنایع تبدیلی در منطقه برای ایجاد اشتغال و از بین بردن بیکاری فصلی و جذب ارزش افزوده محصولات کشاورزی در منطقه، پیری جمعیت شاغل در بخش کشاورزی، غالب بودن تفکر سنتی در کشاورزی منطقه، عدم ترویج و آموزش صحیح شیوه های نوین کشت، مشکلات عمومی بخش کشاورزی مانند: عدم تضمین خرید بسیاری از محصولات و یا قیمت بسیار پایین خرید تضمینی، عدم بیمه محصولات کشاورزی، نوسان شدید قیمت محصولات کشاورزی و عدم ارائه الگوی کشت و مشخص کردن نیازهای کشور بیان کرده است.

در مجموعه مقالات اولین کنگره ملی بررسی مسائل توسعه کشاورزی ایران در سال ۱۳۶۷، مهمترین مسائل کشاورزی کشور را: ۱- مسائلی که جنبه فنی دارد (کمبود خاک کشاورزی، نظام بهره برداری از اراضی و نحوه سازماندهی تولید کشاورزی، کمبود آب، کوچک و پراکنده بودن اراضی کشاورزی، کمبود و ناهماهنگی در بخش اعتبارات کشاورزی، کمبود نهاده های کشاورزی، بازاریابی و پائین بودن قیمت محصولات کشاورزی) ۲- مسائل سیاست گذاری و قانون گذاری (نامشخص بودن حدود و قلمرو فعالیت های دولتی، بی ثباتی در سیاستها و مقررات کشاورزی، نامشخص بودن استراتژی داخل بخش و ...) بیان کرده اند.

۱-۷. اهمیت تحقیق

قدمت کشاورزی در ایران به قدمت خود ایران است و اگر چه در گذر ایام سختی های بی شماری را به خود دیده، اما ویژگی های آن کم و بیش به قوت خود باقی مانده است. مشکل آب و نحوه سازماندهی آن، مشکل زمین و شیوه های بهره برداری از آن، تقسیم محصول بین زارع و مالک، انتقال بخش عمده منافع تولید به دلالتان و نواحی شهری و بهره وری نسبتا پایین از

ویژگی‌های آن بوده است و اگر طی یک قرن گذشته بخش کشاورزی دچار تحول زیادی شده است، این امر نشان از اهمیت سهم و نقش بخش کشاورزی در تامین نیازهای اساسی دارد که از دیر باز توجه دولت را به خود جلب کرده است (علینی، ۱۳۷۹: ۲۴۴).

در کشورهای در حال توسعه معمولاً بخش کشاورزی گستردگی و اهمیت خاصی دارد زیرا از یک سو اشتغال‌زاست و از سوی دیگر تامین کننده مواد غذایی برای صنایع تبدیلی است، براین اساس این بخش نقش مهمی در رفاه و بهبود سطح تغذیه دارد (نجفی، کورکی نژاد، ۱۳۸۷: ۱۴۱).

بخش کشاورزی در مراحل اولیه فرایند توسعه ملی نقش مهمی را ایفا نموده است، تا جایی که تامین تقاضای فزاینده برای برخی محصولات کشاورزی، تامین بخش مهمی از نیازهای ارزی از طریق صادرات محصولات کشاورزی، تامین بخش مهمی از نیروی انسانی مورد نیاز صنعت و تامین سرمایه مورد نیاز صنایع و هزینه زیربنایی اجتماعی و توسعه روستایی به عهده بخش کشاورزی بوده است (افتخاری، ۱۳۷۵: ۳۶۱).

کشاورزی در حال حاضر یکی از مهم‌ترین بخش‌های اقتصادی کشور است، تا جایی که می‌توان گفت، توسعه اقتصادی بدون توسعه کشاورزی امکان پذیر نیست و به قولی کشاورزی تنها ثروت واقعی است که خداوند به انسان ارزانی داشته است. هم اکنون با توسعه روز افزون صنایع، کشاورزی همچنان یکی از رشته‌های مهم اقتصادی و تولید ثروت محسوب می‌گردد، زیرا با افزایش جمعیت، خاصه در کشورهای جهان سوم که غیرمتعادل و بی رویه نیز هست نقش کشاورزی و تولید روز افزون این اقلام سرنوشت ساز است. نیاز مبرم به مواد غذایی و فقر مالی کشورهای جهان سوم اهرمی باز دارنده در پیشرفت ملت‌های فقیر و عامل تراج مواد غذایی و منابع طبیعی از آنها به سوی کشورهای پیشرفته صنعتی است و از این رو نقش موثر کشاورزی آشکارتر می‌گردد و با توجه به اینکه ایران کشوری است که از جهات مختلف مانند ساعات آفتابی، خاک، اقلیم، تنوع و غیره سرزمین منحصر به فردی در جهان بوده و اساساً کشوری چهار فصل می‌باشد و از توان‌های بالایی در زمینه کشاورزی برخوردار می‌باشد، ولی متأسفانه کشور ما یکی

از کشورهای وارد کننده محصولات غذایی در جهان می‌باشد و بدترین وابستگی ، وابستگی غذایی می‌باشد که باید موانع و مشکلات موجود در توسعه کشاورزی را در کشور مرتفع کرد تا از این وابستگی بیرون بیاییم (منصوری سلح چینی، ۱۳۸۵: ۴).

نتایج این گونه تحقیقات می‌تواند با شناسایی توان‌مندی‌ها و قابلیت‌ها و همچنین مسائل و مشکلات مربوطه موجب توسعه بخش کشاورزی که اساس توسعه روستایی است گردد و نهایتاً منجر به توسعه ملی شود.

۸-۱. روش تحقیق

در این پژوهش ترکیبی از روش‌های توصیفی- تحلیلی و همبستگی استفاده شده است و مراحل تحقیق شامل جمع‌آوری اطلاعات ، طبقه‌بندی ، تجزیه و تحلیل و ارائه نتایج بوده است. روشهای جمع‌آوری اطلاعات از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی بوده است. در روش کتابخانه‌ای از کتب و مقالات و پایان‌نامه‌های مختلف در این زمینه فیش برداری گردید و همچنین نشریات مختلف آماری بخصوص سرشماری جمعیت در سال ۱۳۸۵ و سرشماری کشاورزی در سال ۱۳۸۲ استفاده شده است. اما عمده مطالب براساس تحقیقات میدانی به دست آمده است.

۹-۱. جامعه آماری و حجم نمونه

در تحقیقات میدانی، کشاورزان جامعه آماری ما را تشکیل می‌دهند که پس از مطالعه دقیق اولیه در خصوص جامعه آماری (تعداد روستا، جمعیت ساکن و جمعیت شاغل در بخش کشاورزی)، حجم نمونه با استفاده از روش کوچران محاسبه گردید. جامعه آماری شامل ۱۳۵۵ کشاورز که با استفاده از فرمول کوچران حجم نمونه ۲۹۹ نفر به دست آمد و اطلاعات لازم به وسیله پرسش-نامه جمع‌آوری گردید. در تحقیق حاضر از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده و نمونه‌گیری متناسب حجم استفاده شده است. به طوری که از تمامی ۱۶ روستای دهستان نمونه‌گیری شده است.